

Luonnonmukainen vihannesviljely - osallistuvaa toimintaa ja kehittämistarpeita

LAURA SEPPÄNEN, Helsingin yliopisto, Kasvintuotantotieteen laitos

Osallistuva luomuvihannestilojen kehittäminen (OVI) oli vuosina 1995-1998 toiminut laaja hanke, jossa kokeiltiin osallistuvia menetelmiä, kartoitettiin alan tutkimus- ja kehittämistarpeita sekä tuotettiin luomuvihannesyrittäjien kaipaamaa tietoa. OVI-hanke toimi yhteistyössä viidentoista luomuvihannesviljelijän tai viljelijäpariskunnan kanssa. Mukana oli lisäksi laaja joukko luomuneuvoja, tutkijoita ja muita asiantuntijoita.

OVI-hankkeen toteuttivat Maatalouden tutkimuskeskuksen Ekologinen tuotanto ja Helsingin yliopiston Kasvintuotantotieteen laitos. Hankkeeseen osallistuneet viljelijät olivat Vaasan, Mikkelin ja Uudenmaan alueilta. Mitä luomuvihannesviljelyssä pitäisi kehittää ja tutkia...

Luomuvihannesviljelyssä tapahtui hankkeen aikana muutos. Se kehittyi monipuolisen luomutilan osatoiminnasta omaksi, suhteellisen laajamittaiseksi tuotannoksi. OVI-hankkeessa kuitenkin havaittiin, että myös monipuolinen, suoramyynäntiin tähtäävä tuotanto on edelleen mahdollista. Se kehittämistarpeet poikkeavat silti laajamittaisesta erikoistuotannosta. Luomuvihannesalalla on paljon kehitettävää myös markkinoinnissa, mutta OVI-hankkeessa keskityttiin luomuvihannesten tuotannollisten kehittämistarpeiden kartoitukseen.

Luomuporkkanan viljelytekniikassa on tärkeää löytää keinoja pahkahomeen välttämiseksi. Maan rakenteen ja lannoituksen hoidossa käytettävät palkokasvit ovat nimittäin pahkahomeen isäntiä, jolloin viherlannoitusten ja porkkanan vuorotellessa pahkahome leviää helposti.

Monet vihannekset tarvitsevat lyhyessä ajassa paljon ravinteita. Tämän vuoksi ne ovat ongelmallisia lannoitettavia. Tällöin korostuukin viljelykierron, "maan trimmauksen" ja pyydyskasvien merkitys. Koska lannoituksen perustuminen kiinteälle kuivalannalle tuottaa pitkällä tähtäyksellä ylimäärin fosforia vihannesten ja perunan tuotannossa, sille pitäisi löytää vaihtoehtoja.

Työläs rikkakasvien torjunta on usein luomuvihannesviljelyn laajenemisen kynnyksysymys. Uusia kasvikohtaisia tekniikoita kaivataan kitkentätyömäärän vähentämiseksi ja tuotannon kannattavuuden parantamiseksi. Mutta rikkakasvien säätelymahdollisuuksia pitäisi tutkia myös osana

viljelykiertoa, eli kuinka rikkakasvien esiintymistä voidaan vähentää jo ennen vihanneskasvin kylvöä tai istutusta. ... ja miten pitäisi tutkia?

Maan rakenne-, lannoitus- ja kasvinsuojelukysymyksiä on perinteisesti tutkittu erikseen. OVI-hankkeessa kuitenkin havaittiin, että luonnonmukaisen vihannesviljelyn kannalta mm. tauteja, ravinnehuoltoa ja rikkakasveja tulisi tutkia yhtä aikaa eli osana samoja viljelykokonaisuuksia, koska käytännössä nämä tekijät ovat suuresti riippuvaisia toisistaan. Tämä edellyttäisi eri alojen tutkijoilta uudenlaista yhteistyötä ja herkkyyttä toisia tieteenaloja kohtaan. Luomuvihannesviljely on varsinkin kesä- ja syysaikaan erittäin kiireistä, joten viljelykiertoja ja -tekniikoita kehitettäessä tulisi kiinnittää huomiota niiden soveltumiseen työrytmiin.

Luomuvihannesten satotasot kilpailukykyisiä

OVI-hankkeen tulosten mukaan luonnonmukaisessa tuotannossa on mahdollista päästä samansuuruisiin vihannessatoihin kuin tavanomaisessa tuotannossa. Sadot vaihtelevat kuitenkin erittäin paljon. Satoihin vaikuttaa merkittävästi se, kuinka paljon viljelijä huolehtii viljelykasvin viljelystä eli mikä on sen merkitys tilalla. Valtaosa luomuvihannesviljelijöistä on siirtynyt muusta maataloudesta vihannestuotantoon. Tämän vuoksi heillä on paljon opeteltavaa. Vihannesten tuotanto elää markkinoiden mukaan, joten se vaatii yrittäjyyttä. Kiireisinä aikoina työhön osallistuu monia ihmisiä, mikä edellyttää uudenlaista johtamistaitoa. Vihannesten luonnonmukainen viljely vaatii lisäksi hyvää ammattitaitoa maan dynamiikassa ja hoidossa. Koulutus ja neuvonta ovatkin tärkeitä luonnonmukaisen vihannestuotannon kehittämisessä, sillä tietotaito on ostopanoksia tärkeämpää.

Viljelijöille lisää tietoa ja yhteyksiä

OVI-hanke pyrki välittämään sekä hankkeeseen osallistuneille viljelijöille että muille kiinnostuneille tietoa luomuvihannesviljelyyn liittyvistä tärkeistä aiheista. Tämä tehtiin lisäämällä viljelijöiden keskinäistä kokemusten vaihtoa ja järjestämällä tapaamisia eri alojen tutkijoiden kanssa. Viljelijöiden palautteen mukaan OVI-hanke tarjosi heille tietoa ja mahdollisuuden oman viljelytoiminnan arviointiin. Lisäksi se loi yhteyksiä tutkijoihin ja toisiin viljelijöihin. Tilakohtaisten pienten projektien avulla kannustettiin viljelijöitä kehittämään viljelyä kokeilun avulla.

Osallistuva ote OVI-hankkeessa

Osallistuva yhteistyö viljelijöiden, eri alojen tutkijoiden ja neuvojen kanssa sopi erittäin hyvin hankkeelle asetettuihin tavoitteisiin. Koska OVI-hankkeessa kerättiin kehittämistarpeita ja näkemyksiä viljelijöiltä, neuvojilta sekä tutkijoilta, voitiin näin saada monipuolinen näkemys kehittämisen tarpeista. Tämä ei olisi ollut mahdollista

pelkästään tutkijoiden, tai pelkästään viljelijöiden, näkemyksen perusteella.

Havaintojen mukaan tutkijat ja viljelijät määrittivät eri tavoin luomuvihannestuotannon kehittämistarpeet. Keskimäärin viljelijät pitivät tärkeinä viljelyn teknistä sujuvuutta, työmäärän vähentämistä sekä tilakokonaisuuden hallintaa. Tutkijat painottivat ravinnehuollon ympäristökysymyksiä ja luonnonmukaisuuden eri puolia. Myös OVI-viljelijöillä oli erilaisia näkemyksiä luomuvihannesviljelyn kehittämisen suunnista. Osallistavan toimintatavan mukaan olisi hyödyllistä lisätä erilaisten näkemysten välistä vuorovaikutusta.

OVI-hankkeessa järjestettiin alueellisia tapaamisia sekä hyödynnettiin korttitekniikkaa, tilapuupiiirroksia ja työkalentereita. Nämä menetelmät sopivat mainiosti maataloustutkimukseen. Osallistavuus on tärkeää kaikessa kehittämiseen tähtäävässä toiminnassa. Käytännössä tämä tarkoittaa yhteistyön merkityksen kasvua.

Luomuvihannesalan viljelijöiden yhteistyön lisäksi tarvitaan entistä enemmän eri alojen neuvojen yhteistyötä, eri alojen tutkijoiden yhteistyötä sekä kaikkien mainittujen ryhmien yhteistyötä.

Artikkeli perustuu toukokuussa 2000 ilmestyneeseen raporttiin:

Seppänen, L., Muuttomaa, E., Granstedt, A. & Pehu, E. 2000. Viljelyn, neuvonnan ja tutkimuksen keskellä. Osallistuva luomuvihannestilojen kehittäminen. Maatalouden tutkimuskeskuksen julkaisuja. Sarja A 75. Jokioinen. Maatalouden tutkimuskeskus. 61 p. Hinta 80 mk.

Tilaukset: puh. (03) 4188 22327, sähköposti julkaisut@mtt.fi tai Internet www.mtt.fi/yleis/julkaisut/sarjaa.html

Lisätietoja: Koetoiminta ja käytäntö 5/2000: 8
sähköposti laura.seppanen@helsinki.fi
puhelin (09) 1915 8336.